

ליקוטים

סימן א

סופר לכתיבת סת"ם *

אוצר החכמה

ע"ד העובדה הנוראה אשר מלאו בהרבה תפילין של סופר סת"ם, אשר באהבה מהם לא הונח פרשיות וגם באהבה הונח מעט פרשיות, ובתפילין שלו ג"כ מלאו בלא פרשיות, ועוד קלות כפי המצואר בהשאלה, וכח"ר האריך בעט"ד. והנה החקירה על הגיעון שכתב ה"ל מטעם שמומר אינו בר כריתות, לא שייך כאן, אף לשיטת רמב"ם דבכתיבה ללא צעי שליחות צעי שיבה בר כריתות, וכאן הוא כישראל לכל דבר. רק בענין התפילין דהוי מומר לתאבון, ואף דכאן דנחרגל כל כך בזה להכשיל רבים במורה זו חילל ל"י מלחא תו לא הוי מומר לתאבון, וכמו דאשכחנא לענין דאמרו במס' ע"ג (י"ז א') בכל דפריש ממינות מיית מהא דאליעזר בן דורדייא כו', ומייתי הסם דמעצירה נמי כיון דאזיק בה עובא כמינות דמחא, וכיו"צ בסנהדרין (ס"ג ב') (ה"ג) צהר דאזיקו בה, כן ה"י אחרי דזלזל שנים רבות במורה זו קשה לקוראו מומר לתאבון. מ"מ לכנותו להכעיס ג"כ א"א, ואינו בכלל הא דפליגי רב אחא ורבינא במומר לדבר אחד להכעיס אם הוי מין (צ"ז כ"ו י' ב').

רק מה שדייקו מדברי הרמב"ם סופ"ג מגירושין ככתב גט ציו"ט בזדון ונמסר לה צפ"ע כשרים ציו"ט ה"י גט פסול. דמוכה אף אם אין כאן עדי חתימה רק עדי מסירה, ובמאי מפסיל, וי"ל דחייש שמא לא כתבו לשמה (ועי' גט פשוט ס"ק כ'). וי"ל ברור דחשוד לקל לא חשוד לחמור, וככולהו משניות דסוף פ"ג דבכורות, ורק כאן דבעת כתיבת הגט חלל יו"ט חיישינן כיון שעשה איסור חילול יו"ט אימר דלא כתב לשם כריתות, אבל באופן אם יחלל יו"ט בכתיבה ולמחר יכתוב גט אז הגט כשר. רק כיון דבעת כתיבת הגט עבד איסורא ומחלל יו"ט תו חשיד ג"כ לכתוב שלא לשמה ולקלקל אחרים באיסור א"א, (ויעוי' כסברא זו במל"מ פ"י מגירושין ה"ח לענין אין אדם עושה צעילותו צ"י יעו"ט היעב). או נראה כמו שפי' ר"ת צגיטין (כ"ו ב')

* תשובה זו מרבינו הובא בספר קובץ דרושים וחדושים משנת תר"ץ חוברת ט' סי' י' הגיע לידם מהגאבד"ק טורסק רבי יהושע גלאור זצ"ל, והביאו שם מכתב מרבינו שהי' מצורף לתשובה וי"ל: כחוט שלום וברכה לראש הרב המאוה"ג י"א מרבים מו"ה יוסף מאיר שי' שלום לו ולכל המסתופפים בצלו שלום. הנה על ש"ק פ' ראה באתי הביתה מחו"ל ומצאתי המון מכתבים ובהם גם מכתב כת"ר. והנה נהייתי ונחליתי ימים וד' ירפאני, רק בש"ק פ' שופטים עיינתי קצת בזה, והגני משיב לכת"ר על כל פרט בלא עיון בספרי האחרונים כי ספרי החתם סופר אינם תח"י, והפמ"ג נדפס באותיות קטנות קשה עלי לעמוד עליו, לכן כתבתי ה"ל על מה ששאלוני, לבד אם הרשע עד

דלכשאלכנסנה דאינו גט אף צדיעצד, משום שכתוב בו זמן קודם נישואין יאמרו גיטא קודם לזנה כו'. וכן מצינו בנזעט בשלשים יום קודם שציעית [צגיטין י"ג סע"ב] דיעקור מפני שישראל מונית לשציעית ויסבירו העולם שנעשו שציעית, כן כי כתוב זמנו של גט בלחוד צהשרי או בשעה צסיון יאמרו העולם שניתן ונכתב ציו"ט ואתו לגרש ציו"ט ולמכתב גט ציו"ט ולכך פסול מדרבנן. וכמו דכיל רבינו (בפרק י') דכ"מ שאומר פסול אם ניסת לא תלא. והטעם נכון דכלא זמן הוא פסול בלא זה מדרבנן. והנה חנן בפרק ג"פ קע"א א' שטר שזמנו כתוב צו בעשרה צהשרי ה"י כשר שטר מאוחר הוא יעו"ט. וזה רק בשטר, אבל בגט שיעת רבינו דמאוחר פסול בגט, א"כ אם נכתב בזמנו יאמרו דשרי לכתוב ולגרש ציו"ט, ואם מאוחר הוא פסול, לכן פסול מדרבנן, כן נראה לדעתו.

לכן אין לחוש כלל על הגיעון אף להנשים שלא נישאו ואין להרהר בזה כלל. ולפי שכתב הג"פ בעטמו דהוא משום גזירה דמומר להכעיס יעו"ט, דע דעל כיו"צ אמרו צפ"צ דע"ז בסופו צירושלמי זניתה אחקלקלת כו' א"ל אין דבר של רבים נאסר, יעו"ט צפי' הפ"מ דמציא מיאילן איגרתא לא נכרים לוקין דרמי שם מגיעין, וזהו סברא בכירה דבשל רבים לא גזרו, ואכמ"ל. ואין להוילא לעז על של רבים והמגורשת שריין לכ"ע.

כן על הקידושין, כבר צידדן כזה דברו החת"ם וחיות יאיר צנמאל עד אחד פסול, והעלו דיש להחיר ע"פ שיטת הרי"ף דכל שלא ידע הכשר צפסלותו לא מייפסיל, כן המקדש אין דעתו רק על העדים הכשרים, כו"ד צפ"ת אהע"ז (סי' מ"ב ס"ק י"א יעו"ט). עוד יש ללרף דאף אם נתינת הקדושין לא ראו עדים אחרים העומדים אלל החופה, מכל מקום החופה עלמה ראו הרבה עדים כשרים, ולדעת כמה פוסקים חופה קונה (כמ"ש צסימן כ"ו). ואם משום דלא

חמס חתום על גיטין זה לא נשאלתי ולא עיינתי בזה כי בזה צדדי ההיתר קשים, יעו"י נתיבות סימן ל"ו תשובה ארוכה בזה. ויעיון כת"ר בכל מה שכתבתי וגם חביבי הגאב"ד טורסק מוה"ר גלאזער ג"י. ואם ימצאו דברי נכונים או מצטרפנא לדידהו ודרינא בהדיהו.

וד' ינתנו בדרך אמת ולא יהי' פרץ וצותה כו'. ונשמח בתורת ד' ומאור עינינו וגושע יחד בחד השי"ת.

הדושי"ת באהבה
מאיר שמחה כהן

חותם פה ק' דווינסק יום ג' ט' אלול שנת עת"ר לפ"ק.

הי כוונתו להתקדש בחופה, יעוי' שו"ת רע"ק סימן נ"ח מהדו"ת אורך גדול זה.

אולם בדבר התפילין והס"ת שכתב הבליעל הזה, כזה יש לדון, אם כי העלו הפוסקים (בסימן ל"ט) דמומר לחיובין כשר לכהוב סת"ם, אמנם מה שהערנו לעיל כיון דאזיק ב"י עוצה תו הוי כלל לחיובין וכלל להכעיס. ולפי"ז בתפילין חינו בר קשירה דליתא בהנחת תפילין ומן התורה פסול, אף לשי' הסוברים דמומר לשאר עבירות לא הוי רק דרבנן, כמו שפי' הדג"מ סימן ל"ט, והמעייין בריטב"א שם יראה דבאמת לכך שיטה מומר אף להכעיס ואף לאותו דבר, לא סר מאתו חיוב הנחת תפילין ומקרי מן התורה בר קשירה, רק מדרבנן כיון שפרק ממנו מלות הקב"ה ועולו עשאוהו כאינו בר קשירה, וליכא נפ"מ בין מומר לתפילין למומר לדבר אחר, ודלא כהדג"מ, ואכמ"ל.

רק מה שכתבו משום דאזיק ב"י, הכה ראינו בגמ' ריש חולין (ד' ב') אבל מומר לאותו דבר לא, מ"מ כיון דדש ב"י כהחירא דמי כו', אלמא דרנא פוסק בדוקין סבין וגוהנין לו אפי' בדש ב"י ולא כהחירא חשיב לגבי, א"כ כשר לכתובת סת"ם. ומלבד זה נראה דהא דאמרו כיון דאזיקו ב"י (מלבד שיש לחלק גוף העניינים) לא מלאו זה רק בפרהסי, אבל כאן דעשה הדברים במעמדות לא הוי רק לחיובין וכשר לכתובת סת"ם ובר קשירה מקרי.

אמנם דע דרב אחא ורבינא פליגי אם מומר להכעיס בדבר אחד הוי מין או מומר, ופסק רבינו משה דדינו בידי אדם שלא לחלק בינו למין, וכמוש"נ סופ"ד מה' רותה וצפ"א מה' גזו"א, וצ"הר צ"ה השו"ב 2 לדין שמים בכלל המינין והמומרים צה"ל מומר לעבירה אחת זה שהחזיק עצמו לעשות עבירה בזדון והורגל ונחפרסם זה כו' כגון שהחזיק ללבוש שטעם או להקיף פאה כו' ונמלא כאלו בעלם אללו מלה זו מן העולם. נזכר אלל רבי שנחפרסם, מוכה דאם עשה בלגנא לא הוי כמין דב"ש, ואולי גם מה שכתב בגו"א וצ"ה רותה הוא באופן הזה, ונמלא דכל שעשה במעמדות ומכ"ש במכחש ואומר שלא חטא ושאינו עובד ע"ז ודאי דלא הוי כגוי וכמין, הגם דלא מלאו החילוק בין בלגנא לפרהסיה רק גבי שבת. ודיניס אלו לא נחבארו יפה בדברי הקדמונים 3.

בן נ"ל דהא דקו"ל לפסק רבינו בפלוגתא דרב אחא ורבינא לחומרא דכמין, הוא דוקא באיסור ל"ת, לא בעשה, יעוי' הוריות (י"א א') דאמר בלגש כלאים פליגי בכלאים דרבנן, אבל בל"ת, לא כן בעשה, שבה"ל השו"ב (פ"ג ה') דייק אלל מחטאי הרבים שהחטיא בדבר קל אפי' לבטל מ"ע יכו"ש. ואשכחן דהלוקה מ"ע מל"ה לפנין ד' חלוקי כפרה ולענין אונס שאינו מחויב לבצו כל ממנו עבד מ"ע (כ"מ צו"ד סימן קנ"ז) וכן לפנין יהרג ואל יעבור בשעת הגזירה יעוי' 4. ולכ"י דאם אינו מקיים מ"ע שאינו אוכל מזה אינו כמין, ואכמ"ל.

אולם לענין מומר לאותו דבר אף שאינו להכעיס רק שאינו לחיובין, תו לא הוי בר קשירה ובר זביחה, וכן

לענין מומר לעבירות יעוי' בסימן רס"ד וצ"ה עו"ג והגהות רע"ק, ודאי דאין חילוק בין בלגנא בין בפרהסי, וכל שלא לחיובין הוי לאו בר זביחה, ורק לגבי שבת לדנו למומר לכל התורה כולה, ולבעל רשות יש חילוק בין לנעל לבפרהסיה. אבל מכל מקום יתכן דתרי גוונא בלגנא יש, אחד שעשה במעמדות שירא שלא יתודע פסולו ויורחק מהאומנות, כמו השו"ב מהשחיטות והסופר מאומנות הספרות, כזה ודאי לא הוי בר זביחה ובר קשירה כאינו עושה לחיובין, אבל כאינו ירא מן האומנות רק שאם יתודע לאדם יבוש מצנ"א שער עבירה, ע"ז נראה לדון דכזה"ג הוי בר קשירה ובר זביחה, דעלם הכושה בעבירה שעשה היא ממעמד ה"ס ליתן יראתו על פניכס לבלתי תחטאו זו הכושה (נדרים סוף פ"ק) ור' יוחנן צ"ל אמר חדע שכרי אדם עובר עבירה ואומר הלאי שלא יראני אדם ואינו בכלל מומר, כנ"ל לדעתי כזה. והך דסוף פ' עד כמה הוא ענין אחר.

דע הא דפליגי במומר לשעטנא דדבריהם אם הוי כמין בבוריות שם, נראה דר' יוסי בר יודא אזיל לטעמי (בסו"פ עד כמה) דגר שצא להגגייר ולא קבל עליו דקדוק אחד מדברי סופרים אין מקבלין אותו, והכא נמי הוי כמין בישראל שפער על כלאים דרבנן ואכמ"ל כנ"ל. דנראה ברור דאף אם הוא רשע מלד קלות ומלד דש ב"י מחביים מצנ"א ובר קשירה הוא.

רק מה דיש לדון מלד חששות דשמא לא עיבד לשמה ולא קידש האזכרות, ע"ז כתב בחש"י רע"ק סי' ס"ט דמרחא לא טרח אבל לעבד לשמה ולקדש האזכרות דליכא עורה אין חשש לפסול. הן דה ברור דאם הוא לא עיבד בעצמו קלפים רק קנה אלל ישראל אחר ואכלו, נמלאים נעבדים לשם סת"ם, וקלפים (פארמעט) שלא לשם סת"ם והנעבדין לסת"ם הן ציור מוכך שנעבד שלא לסת"ם, כזה בודאי שפיר חיישינ דלמא קנה מהך דזילי יותר, אבל לא שכיח אללנו פארמעט שיכיו נעבד שלא לשם סת"ם, כ"א בתנאי שצב נסתפקו ברב, וזה ודאי דהבליעל טרם היותו סופר למד וכתב אלל סופר מוצהק, יחקור נא כת"ר וימלא. וצאלו הכותבים אלל הסופרים ודאי אמרינן רוב מניין אלל סת"ם מומחין הם, והוסי' דדוד בעלמא, אבל אלו המתרגלין אלל סופר ודאי רובן מומחין הן ויודע הלכות סופר שצריך שיכתוב לשמה וכיו"צ, וכיון דלאו טרחא הוי ודאי עביד כן.

לבד מ"ש בשו"ת רע"ק לחוש שמא כשאל טעיות מח"י גם סתומה במקום פתוחה או ש"ד לא גרר כל האות רק עשה חק תוכות, ע"ז כתב בפת"ש לפ"ד דצ"ז דצדאיכא משחזת לפניו א"ל צדיקה סבין דמרחא קלה עבד, א"כ הכא ג"כ מרחא קטנה הוי 4. וצפרע דמוכה מכולו קדמאי גבי ספר אינו ניקח אלא מן המומחה דלא חיישי לזה.

4 ראה תשובת רבי שלמה אייגר בסוף ספר הגהות רע"א על אבה"ע וחור"מ (טהארן תרכ"ט).

1 גיטין מה, ב.

2 פ"ג ה"ט.

3 ראה בהירדשי רבינו לחוליו ג, א.

חולם החלום ההוא ולא חשוד למפרע. ועיין בילקוט * ציית רען שפירש כן, והוא לרע"ק דבחנוניא בן עזר משהי שכי מעיקרא נביא אחת לכן אינו נעשה חשוד למפרע *. ועיין אור שמה ה' שחיתת מה שפי' דדברי רמז"ס צשטע ואח"כ זרק לעו"ג ע"ד זה. ובל"ז אם צאנו לספק למפרע, איכא כהה ספיקות, והוי ספק ספיקא, ובספ"ס בחזקת חייב כבר נחבאר כיו"צ צאור שמה ואין ראוני להאריך באחרונים. ועיין שם שמעתיא שמע' ג' פ"ד שהעלה בן לדינא דלא חשדין גבירא למפרע ¹⁰ ואכמ"ל בזה עוד. ועיין עו"א מגילה לדף כ"ג, ואכמ"ל ¹¹.

אחת היא דיפלא צעני דודאי בזמן רב כזה איכא גיעין שכתב סופר אחר והצליעל כי חותם לעד וגם כי מיוחד מעידי מסירה, והוא פסול לעדות דהוי עד חמס שלקה מעות עבור חפילין פסולין, ומדוע לא חקר בזה דקש מאוד לדדי הכיתר. אך לא נשאלתי ע"ז ואולי ידוע דלא כי זה מיימין וזה מהתימה אללי.

רק בתפילין ומזוזות שנכתבו ממנו אחר שנחברר שכי אז חשוד, מסתברא לפוסלן דאימור דילאו טעיות מת"י כמאז, ותיקן שלא כסדרן ומיפסלי, וטעוין גניזה. אך נראה דאמרו בגיטין * בהעברת קולמוס ע"ג לאזכרות דמחזי כמנומר וצחקון טעות ככל דף בשלש טעיות דמחזי כמנומר, אלמא ניכר מה שנכתב ע"ג המחק ואינו דומה מחק בן יומו (פ' ג"פ) *. לכנ"ל דיבדקו סופרים התפילין והמזוזות ואם ניכר שיש בהם מה שנחקן או נמחק ונכתב ע"ג מחק אז פסולים דשמה שלא כסדרן הקן, אבל התפילין והמזוזות שאין ניכר בהן שום מחק ושום תיקון רק מכתב הראשון ילא כן כשרים, כ"ג לדעתי בעה"ש, ודי ינחנו בדרך אחת.

ולענין מה שכתב בזמן שאין אנו יודעין אם קלקל, אז הלא גבי שוחט פסק האשכול דה' שחיתת סימן ג' דשחיתות הקודמות כשרות, וכמו דמיייתי מתוספתא דצבורות ¹, וכן בספרי פרשת ראה לא תשמע אל דברי כר' ².

סימן ב

שוחט שנתחייב בערכאות *

כתבו אלי שאסכים, ולא הסכמתי מפני כמה טעמים, וכן עוד אחי רבנים מפורסמים, וכמטע רוב חכמי ישראל מחו בזה, ומה"ט לא נתפשט, ואף אם ענו הקהל אמון, קבלה בטעות הוי, ולא עדיפא חקנחם מגזירת י"ה דבר ג', כיון שלא נתפשט ברוב צבור בטלה ואינו לריך היתר כלל כמוש"כ הרמז"ס פרק ג' מהל' ממרים ה"ו, ואחר שגזרו פקפקו בעם זה ולא פשט ברוב הקהל, רק אם יתפשט ברוב קהל, ופשוט ואינו לריך התרה.

ג' כסלו תער"צ לפ"ק.

ע"ד השוחט שנתחייב ציית האסורים טפ"י ערכאות ¹ דעו"כ. חלילה לפוסלו, כי לענין הממון הקל אמרו בחו"מ סימן רכ"ה סעיף ג' בין כר' בין צדין ערכאות כר', דעדי עו"ג משקרי, כ"ש לפסול שר"צ, כי הודלח עמנו אין אדם נפסל, ואין פוסלין שלא צפניו, וצחרי וחרי נחלקו בחוס' פרק האשה שנחארמלה כ"ה כ"ש דלא מיפסל ע"י ערכאות, ופשוט. ועיין סוף פרק כ"ד של עו"ג דלא דייקו וקטלו כר'.

וע"ד שעבר על הקו"ק שהדיפו צנת חרס"ח, והרב המנוח קראו צפני הקהל ושחקו, ע"ד הקול קורא

סימן ג

בבדיקות הריאה **

ויתצרכו לרגלו כאמור תיכף לת"ח צרכה, ואצרכו בצרכת מז"ט וגדל טבא ושמו יגדל ככל מילי דמיטע כחפלו. **וע"ד** אשר שאל הכה למורת רוחי קשה עלי להשיב, כי זה כמה גדרתי צעדי שלא להשיב צענייני ריאה, כי שמעתי אשר יש ספר דרכי חשוכה זו הוצא על כל פרע חשוכות רבות אין מספר לכל ד', ומה אוסיף כי אשיב לו יהי שיתוסף עוד אחרון, לכן גדרתי שלא אשיב כלל צעניינים האלה.

¹⁰ ראה קצוה"ח סי' ל"ד סק"ה.

¹¹ ראה משך חכמה פ' ראה שם.

* מכת"י.

¹ שבת יג, ב.

** תשובה זו כתב רבינו לרבי יהודה לייב דון יחיא חתן רבי שלמה הכהן בעמ"ח חשק שלמה, והביאו בספרו בכורי יהודה עמוד קנ"ט.

5 נד, ב.

6 ב"ב קסד, א.

7 פ"ג ה"ה.

8 דברים רמז תתפ"ה.

9 ראה שו"ע יו"ד סי' א' בהגה"ה. בש"ך שם סק"ח. ובדרכי

תשובה שם.